

Katarzyna Zalas-Kamińska

Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego
E-mail: katarzyna.zalas-kaminska@uni.wroc.pl

Edukacja globalna – rola organizacji pozarządowych w podnoszeniu wiedzy polskiego społeczeństwa na temat wyzwań globalnych współczesnego świata / *Global education – the role of NGOs in raising knowledge of Polish society on the global challenges of the modern world*

Abstract

The aim of the study is to analyze the activities in the field of global education, carried out by Polish non-governmental organizations in the period 2005-2012, in terms of their importance for raising the level of knowledge of Polish society on the global challenges of the modern world. Quantitative and thematic analysis of the project shows the dynamics of global education in Poland, as well as a variety of educational projects undertaken that have one goal - to build a globally responsible society.

Key words: global education, NGO, social awareness, global challenges

WPROWADZENIE

Pojęcie edukacji globalnej w polskim kontekście zyskało na znaczeniu, gdy Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej (2004). Zysując miano donatora pomocy rozwojowej, stanęła przed wieloma wyzwaniami dotyczącymi międzynarodowej polityki na rzecz rozwoju. Prowadząc działania pomocowe, do których zobligowana została przyjmując na siebie szereg zobowiązań międzynarodowych, rozpoczęła także aktywną politykę edukacyjną skierowaną do polskiego społeczeństwa.

Przyjęto, że edukacja globalna to działania mające na celu podnoszenie wiedzy społeczeństwa na temat procesów i wyzwań globalnych współczesnego świata, wśród których znajdują się relacje między krajami Globalnej Północy a krajami

Globalnego Południa, kwestie światowego bezpieczeństwa oraz ochrona praw człowieka i dążenie do zrównoważonego rozwoju na świecie (MSZ, 2012: 2). Zdobytą wiedzę ma przekładać się na zrozumienie problemów, z jakimi borykają się społeczeństwa krajów rozwijających się, a także na zwiększenie zaangażowania Polaków na przykład na rzecz walki z ubóstwem.

Za prowadzenie działań z zakresu edukacji globalnej, które są jednym z elementów całego systemu polskiej współpracy rozwojowej¹ odpowiada Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Współpracuje pod tym względem między innymi z resortem edukacji², wyższymi uczelniami, jednostkami samorządowymi, a przede wszystkim – z organizacjami pozarządowymi.

POZIOM WIEDZY O POTRZEBACH KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ

Czy i na ile edukacja globalna polskiego społeczeństwa jest potrzebna? Z badań przeprowadzanych corocznie (od 2004) na zlecenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych wynika, że Polacy popierają udzielanie przez ich kraj pomocy zagranicznej. Choć na przykład w 2012 poziom poparcia spadł nieco w stosunku do 2008 (z 84% na 74%), ciągle kształtuje się na dość wysokim poziomie (w latach 2004-2012 nie spadł poniżej 60%).

Te same badania pokazują jednocześnie, że świadomość społeczeństwa na temat poziomu rozwoju na świecie i miejsca w nim Polski, jest ciągle dość niski. Świadczy o tym chociażby wskazywana przez respondentów odpowiedź na pytanie o poziom światowej biedy i poziom rozwoju poszczególnych państw. Badani wskazują, że spośród dwustu państw na świecie biedniejszych i gorzej rozwiniętych niż Polska jest 73, podczas gdy, zgodnie z przyjętymi wskaźnikami międzynarodowymi, jest ich około 160 (TNS Polska, 2012: 9, 20). To zaniżanie poziomu możliwości kraju przez samych Polaków ma też odzwierciedlenie w uzasadnianiu opinii przeciwników udzielania pomocy zagranicznej. Najczęściej używają oni argumentu, że Polska jest zbyt biedna, by pomagać innym. Polacy mało wiedzą też o pomocy Polski dla innych krajów (w 2012 informacja na ten temat dotarła do 27% badanych), a także o Milenijnych Celach Rozwoju ONZ, których celem jest ograniczenie ubóstwa na świecie (ta informacja dotarła w 2012 do 11% badanych). (TNS Polska, 2012: 14, 22).

Nie dziwi więc rekomendacje, by zwiększyć liczbę prowadzonych działań edukacyjnych i ujednoczyć system ich prowadzenia. Tym bardziej, że w krajach wysoko rozwiniętych, które mają stosunkowo długą tradycję udzielania pomocy zagranicznej wraz z rozwojem działań pomocowych duży nacisk kładzie się właśnie na działania edukacyjne (P. Bagiński, K. Czaplicka, J. Szczyciński, 2009: 109). Służą one nie tylko podnoszeniu świadomości obywateli, ale pokazywaniu, w jaki sposób można pomóc społeczeństwom krajów rozwijających się.

- 1 Zaliczyć do niej należy prowadzenie projektów stricte pomocowych, pomoc humanitarną, a także wsparcie stypendialne.
- 2 Np. od 2007 MSZ współpracuje z podległym MEN Ośrodkiem Rozwoju Edukacji (do 2009 nazywał się Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli) - realizowane projekty służą m.in. podnoszeniu kompetencji nauczycieli w zakresie edukacji globalnej.

Dość szybko dostrzegł to także polski rząd, podkreślając skuteczność między innymi szwedzkich, niemieckich i włoskich kampanii (MSZ, 2004: 24), a w efekcie – także wdrażając coraz bardziej usystematyzowaną politykę edukacyjną.

ROLA NGO

Znaczącym realizatorem zadań z zakresu edukacji globalnej są polskie organizacje pozarządowe, które biorąc udział w różnego typu konkursach, zdobywają środki na prowadzenie projektów z tego zakresu. Należy podkreślić, z każdym rokiem znacząco poszerzają one swoje działania wychodząc z coraz to nowszymi inicjatywami i docierając do kolejnych grup odbiorców (Proczek, 2010:188).

Organizacją mocno zaangażowaną w organizowanie konkursów dla NGO jest Fundacja Edukacja dla Demokracji, która pełni rolę administratora publicznych pieniędzy³. W ramach corocznej regrantingowej procedury konkursowej FED wybiera różnorodne projekty, które mają przyczynić się do zmian społecznych w zakresie szeroko pojętego rozwoju. Prowadzi też działalność szkoleniową dla organizacji, które chcą włączyć się w ten obszar działalności (spotkania, e-learning)⁴.

Znaczącą rolę w tworzeniu systemu edukacji globalnej w Polsce stara się mieć także Grupa Zagranica - organizacja zrzeszająca NGO-sy działające w obszarze współpracy rozwojowej, pomocy zagranicznej i edukacji globalnej (należy do niej m.in. FED). W celu usprawnienia realizacji zadań z omawianego zakresu, Grupa wystąpiła z inicjatywą podpisania „Porozumienia w sprawie wspierania rozwoju edukacji globalnej w Polsce”. Doszło do niego 26 maja 2011, a wśród sygnatariuszy oprócz GZ i MSZ, znalazło się także Ministerstwo Edukacji Narodowej. Choć podpisanie porozumienia można uznać przede wszystkim za symboliczne (jako wyraz chęci współpracy obu resortów z NGO), to na pewno przyczyniło się ono do usystematyzowania pojęć. Uzgodniono wypracowanie definicji terminu ‚edukacja globalna’ (MSZ, MEN, GZ, 2011: 1)⁵. Grupa Zagranica wydała także publikację „Jak badać jakość w edukacji globalnej?”, która zawiera wnioski z tzw. partnerskiego przeglądu zarówno działań (w tym kampanii i konkursów), jak i materiałów z zakresu edukacji globalnej. Jest także bazą informacji o rekomendacjach i dobrych praktykach, wśród których znalazły się m.in.: dostosowanie przygotowanych materiałów do potrzeb i możliwości odbiorców, odpowiednio dobrana metodyka, a także rozsądne dobieranie materiałów graficznych (np. bez drastycznych i szokujących zdjęć) czy przedstawianie informacji z uwzględnieniem perspektywy krajów Globalnego Południa (Grupa Zagranica, 2012: 7-30).

Warto podkreślić również fakt członkostwa Polski (od 2005) w europejskiej sieci

3 Jednym z pierwszych koordynowanych przez nią przedsięwzięć był projekt „Edukacja globalna mająca na celu podniesienie świadomości polskiego społeczeństwa o potrzebach krajów rozwijających się i pomocy rozwojowej” (2005), współfinansowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Centrum Północ-Południe Rady Europy. FED nie była organizatorem regrantingu w 2011.

4 Fundacja swoją działalność opiera także na innych, poza MSZ, źródłach finansowania, współpracuje m.in. z Komisją Europejską. Więcej o FED na stronie www.edudemo.org.pl.

5 Wcześniej w odniesieniu do omawianej tematyki używano także pojęć: ‚edukacja rozwojowa’ oraz ‚edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju’. „Porozumienie...” ujednoliciło to nazewnictwo. Grupa Zagranica utworzyła także grupą roboczą ds. edukacji rozwojowej.

zajmującej się edukacją globalną - GENE (ang. *Global Education Network Europe*). Dzięki temu Polska korzysta z doświadczeń innych krajów, a także bierze udział w europejskim przeglądzie podejmowanych przez siebie działań. W 2009 opublikowano raport międzynarodowych ekspertów, którzy zbadali stan edukacji globalnej w Polsce. Z punktu widzenia roli organizacji pozarządowych, eksperci podkreślili ich ogromne znaczenie dla rozwoju edukacji globalnej (także w szkołach). Uznając ich „fachową wiedzę, odpowiedni poziom zaangażowania i siłę przebiecia”, zwrócili jednocześnie uwagę na konieczność wypracowania zasad współpracy sektora społeczeństwa obywatelskiego z jednostkami zajmującymi się edukacją jako podstawę do rozwoju systemu edukacji globalnej w Polsce (O’Loughlin, Węgimont, 2009: 35). Eksperti wskazali także na niski poziom wiedzy Polaków na temat problemów globalnych oraz pomocy rozwojowej i konieczność podejmowania działań, by ten stan rzeczy zmienić.

KONKURSOWE PROJEKTY EDUKACYJNE Z UDZIAŁEM ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH. TYDZIEŃ EDUKACJI GLOBALNEJ

Od wejścia Polski do Unii Europejskiej polskie organizacje pozarządowe przeprowadziły ponad dwieście projektów z zakresu edukacji globalnej. Ich forma w dużej mierze kształtowana była przez wymagania określone we wspomnianej już procedurze konkursowej, która - co widać w tabeli - także znacząco ewoluowała w analizowanym okresie (np. z ogólnej formy konkursu zaczęto rozwijać w nim poszczególne komponenty, np. wydawniczy czy popularyzatorski).

TABLA 1. Konkursy z zakresu edukacji globalnej, finansowane ze środków MSZ. Lata 2005-2012. Opracowanie własne na podstawie danych MSZ

ROK	Konkursy dotyczące działań edukacyjnych	Liczba zrealizowanych projektów/podmiot realizujący projekt
2005	„Edukacja globalna mająca na celu podniesienie świadomości polskiego społeczeństwa o potrzebach krajów rozwijających się i pomocy rozwojowej”- regranting FED	10/NGO *1
	„Polska jest rajem” - II edycja*	1/szkoła wyższa
2006	„Edukacja rozwojowa 2006” - regranting FED	30/NGO
	„Wystawa-Milenijne Cele Rozwoju”	1/NGO
	„Polska jest rajem” - II edycja	1/szkoła wyższa
2007	„Edukacja rozwojowa 2007” - regranting FED	30/NGO
	„Akademia międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju i demokracji 2007”	żaden podmiot nie uzyskał dotacji, projekt zrealizował MSZ
	„Polska jest rajem” – III edycja	1/szkoła wyższa

LEGENDA:

- * projekt współfinansowany przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju w Polsce
- *1 projekt współfinansowany przez Centrum Północ-Południe Rady Europy, które dofinansowało 11 projektów NGO

TABLA 1. Konkursy z zakresu edukacji globalnej, finansowane ze środków MSZ. Lata 2005-2012. Opracowanie własne na podstawie danych MSZ – kontynuacja

ROK	Konkursy dotyczące działań edukacyjnych	Liczba zrealizowanych projektów/podmiot realizujący projekt
2008	<p>„Inicjatywy edukacyjne dotyczące międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju 2008”:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Edukacja globalna i rozwojowa 2008”- cykl przyznawania środków na projekty edukacji globalnej dla podmiotów, które nie są jednostkami sektora finansów publicznych - regranting FED 2. „Nauka dla rozwoju” - konkurs dla polskich naukowców - dofinansowanie udziału w zagranicznych konferencjach naukowych, sympozjach, kongresach na temat międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju - regranting Fundacja Partners Polska 3. Konkurs dla dziennikarzy na projekty reportaży (radiowych, prasowych i telewizyjnych) dotyczących międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju 4. Konkurs „Akademia międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju i demokracji 2008” <p>„Polska jest rajem” - IV edycja</p>	<p>36/NGO</p> <p>5 naukowców/szkoły wyższe oraz publikacja „Nauka dla polskiej pomocy rozwojowej”</p> <p>brak zgłoszeń</p> <p>2/NGO</p> <p>1/szkoła wyższa</p>
2009	<p>„Inicjatywy edukacyjne dotyczące międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju 2009”:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Edukacja rozwojowa 2009” - regranting FED; jak w 2008 2. „Nauka dla rozwoju” - regranting Fundacja Partners Polska; jak w 2008 3. Konkurs „Akademia międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju i demokracji 2009”, jak w 2008 	<p>24/NGO + 12 minidotacji/NGO</p> <p>10 naukowców/szkoły wyższe</p> <p>2/NGO</p>
2010	<p>„Edukacja rozwojowa 2010”:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Edukacja rozwojowa” - regranting FED, jak w 2008-2009 2. „Nauka dla rozwoju” - regranting Fundacja Partners Polska, jak w 2008-2009 3. Przeprowadzenie inicjatyw edukacyjnych z zakresu edukacji rozwojowej w celu podniesienia świadomości i zwiększenia wiedzy polskiego społeczeństwa na temat problemów rozwoju w świecie. 	<p>24/NGO+10 minidotacji/NGO</p> <p>6 naukowców/szkoły wyższe</p> <p>6/szkoły wyższe, instytucje publiczne</p>
2011	<p>„Edukacja rozwojowa 2011”, w obszarach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inicjatywy edukacyjne skierowane do szerokiej publiczności 2. Inicjatywy edukacyjne o charakterze systemowym 3. Współfinansowanie projektów dofinansowywanych ze źródeł innych niż budżet RP 4. Festiwal filmów o tematyce rozwojowej <p>„Rozwój w obiektywie” - konkurs otwarty dla mieszkańców UE</p> <p>„Jak Polacy pomagają światu” - konkurs na prasowe, radiowe i telewizyjne materiały dziennikarskie</p>	<p>4/NGO, 1/JST</p> <p>4/NGO, 1/szkoła wyższa</p> <p>4/NGO</p> <p>1/NGO</p> <p>projekt własny MSZ</p> <p>projekt własny MSZ</p>
2012	<p>„Edukacja globalna 2012”:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekty z zakresu edukacji globalnej realizowane przez organizacje pozarządowe - regranting FED 2. Inicjatywy edukacyjne skierowane do szerokiej publiczności 3. Inicjatywy edukacyjne o charakterze systemowym (z wyraźnym efektem multiplikacji) 4. Festiwal filmów o tematyce rozwojowej 	<p>16/NGO+8 minidotacji/NGO</p> <p>7/NGO</p> <p>5/NGO, /szkoła wyższa</p> <p>1/NGO</p>

LEGENDA:

* projekt współfinansowany przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju w Polsce

*1 projekt współfinansowany przez Centrum Północ-Południe Rady Europy, które dofinansowało 11 projektów NGO

Dla rozwoju systemu edukacji globalnej w Polsce charakterystyczne jest nie tylko zróżnicowanie konkursowe, wynikające w dużym stopniu z udoskonalania procedur i dążenia do podnoszenia skuteczności działań. Jeszcze bardziej zróżnicowane są koncepcje organizacji pozarządowych odnośnie tego, w jaki sposób dotrzeć do odbiorców i którą grupę docelową wybrać jako najbardziej adekwatną do tematu. W kontekście społecznej edukacji nie jest to zadanie łatwe, choćby ze względu na zjawisko globalizacji i związane z nim trudności z dotarciem komunikatu oraz powierzchowność społecznej wiedzy (Chapliy, 2009: 245).

Wśród projektów realizowanych przez NGO, z jednej strony mówiących o realiach życia w krajach rozwijających się, z drugiej - o międzynarodowej solidarności i odpowiedzialności krajów rozwiniętych, znaleźć można dotyczące praw człowieka (Fundacja Bezpieczne Miasto, „Mamy prawo!- czyli rzecz o prawach człowieka w krajach rozwijających się”, 2010; „Komiks praw dzieci” przygotowany przez Fundację Inna Przestrzeń, 2009), sytuacji kobiet w krajach rozwijających się (Koalicja KARAT, „Her story – kobiety i rozwój”, 2010), różnic kulturowych (Stowarzyszenie Vox Humana, „Edukacja międzykulturowa - podstawy islamu”, 2006), czy świadomej konsumpcji i fair trade (sprawiedliwy handel), realizowane na przykład przez Stowarzyszenia Grupa eFTe Warszawa, Dolnośląską Fundację Ekorozwoju oraz Stowarzyszenie Polska Zielona Sieć.

Projekty realizowane były m.in. za pomocą wystaw, konkursów, gier, warsztatów, prelekcji, a także z wykorzystaniem sztuki dziennikarstwa (Fundacja Nowe Media - „Globalnie-Multimedialnie”, 2010; Salezjański Wolontariat Misyjny Młodzi Światu - „Media dla globalnego rozwoju”, 2011) i filmu (Fundacja FilmGramm, „AfryKamera – Jesienna Objazdówka z Filmami Afrykańskimi”, 2008; Fundacja Mediów Społecznie Zaangażowanych - HumanDoc, II Międzynarodowy Festiwal Filmowy HumanDOC „Globalny rozwój w kinie”, 2011). Część z nich służy zobrazowaniu praktycznych form niesienia pomocy - na przykład za pośrednictwem zagranicznego wolontariatu (Salezjański Wolontariat Misyjny Młodzi Światu, „Wolontariat zagraniczny a Milenijne Cele Rozwoju. Cykl szkoleń dla wolontariuszy”, 2007).

Organizacje pozarządowe szczególnie aktywne w obszarze współpracy rozwojowej⁶ prowadzą też szeroką działalność wydawniczą, skierowaną do różnych odbiorców (część publikacji powstaje dzięki dofinansowaniu ze źródeł rządowych). Na przykład Global Development Research Group (GDRG) jest wydawcą czasopisma popularno-naukowego „Dialogi o rozwoju”. Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej wydaje kwartalnik „Pomoc rozwojowa”. W 2008 Instytut Globalnej Odpowiedzialności wydał poradnik na temat tego, jak mówić o realiach krajów Globalnego Południa, a Fundacja Partners Polska publikację pt. „Nauka dla polskiej pomocy rozwojowej”. W tym pierwszym podkreślono konieczność rzetelnego i sprawdzonego podawania informacji jako warunków do sukcesu w społecznej edukacji (IGO, 2008: 3), w drugim - przygotowano przewodnik dla naukowców oraz realizatorów projektów pomocowych. Rok później pojawiła się publikacja dotycząca partnerstwa szkół polskich ze szkołami krajów Globalnego Południa - pod hasłem „Partnerstwo szkół – pierwsze kroki” przygotowało ją Małopolskie

6 Na obszar polskiej współpracy rozwojowej składają się projekty pomocowe, pomoc humanitarna i edukacja globalna.

Towarzystwo Oświatowe. W 2010 Fundacja Edukacji Międzykulturowej wydała książkę edukacyjną dla dzieci o warunkach życia na świecie – “Pojazdy i nie tylko” opowiada o pojazdach z różnych stron świata.

W analizowanym okresie podjęto także szereg innych działań, które miały celu dotarcie z edukacyjnym przekazem do wybranych grup odbiorców. Ciekawą inicjatywą była Międzynarodowa Akademia na Rzecz Rozwoju - na przykład w latach 2008-2009 w ramach tego projektu Dom Spotkań im. Angelusa Silesiusa z Wrocławia przeprowadził m.in. warsztaty dotyczące samej w sobie edukacji globalnej, ale też społecznej odpowiedzialności biznesu i kwestii gender. Tworzenie akademii okazało się atrakcyjniejszym pomysłem niż na przykład konkurs dla dziennikarzy, z którego zrezygnowano z powodu braku zgłoszeń (por. tabela nr 1, 2008).

Wiele z przedsięwzięć odbywało się w ramach Tygodnia Edukacji Globalnej, który stał się priorytetowy dla wszystkich podmiotów zaangażowanych w ten obszar tematyczny⁷. Ich niewątpliwą zaletą była możliwość dotarcia w różne rejony Polski, co pokazuje choćby przykład inicjatywy Fundacji Kaukaz.net, która przeprowadziła projekt „Kaukazki weekend w Siedlcach” (zorganizowano między innymi warsztaty bajkowe dla dzieci, wystawę fotograficzną oraz audycję radiową poświęconą wartościom Kaukazu), czy Mini Festiwale Edukacji Globalnej przeprowadzone przez Fundację Solidarności Międzykulturowej w Częstochowie i Olsztynie (wystawy i zajęcia edukacyjne).

TABLA 2. Zestawienie wybranych projektów z zakresu edukacji globalnej, zrealizowanych przez organizacje pozarządowe w latach 2005-2012. Opracowanie własne na podstawie danych MSZ

Rok	Organizacja pozarządowa	Tytuł projektu
2005	Dom Spotkań im. Angelusa Silesiusa, Wrocław	Globalna zmiana – szkolenie dla pracowników młodzieżowych i trenerów edukacji nieformalnej
	Fundacja Rozwoju Świętochłowic, Świętochłowice	Problemy globalne - nie bądź obojętny!
2006	Fundacja Edukacji Międzykulturowej	Edukacja międzykulturowa - strona internetowa dla nauczycieli
	Fundacja Inna Przestrzeń	Edukacja rozwojowa na rzecz Tybetu
	Towarzystwo dla Natury i Człowieka, Lublin	Sprawiedliwy handel-gra fair
2007	Centrum Współpracy Rozwojowej	Edukacja rozwojowa wyzwaniem i inspiracją
	Dom Spotkań im. Angelusa Silesiusa, Wrocław	Zrównoważony rozwój – tego nam trzeba!
	Fundacja „Centrum Edukacji Obywatelskiej”	Możesz sprawić, by świat był lepszy
	Fundacja Polska Akcja Humanitarna, Warszawa	Publikacja materiałów informacyjnych i edukacyjnych – Etyczna Moda Walizka trenera – Etyczna Moda Wystawa zdjęć – Etyczna Moda

⁷ TEG sprawdził się jako forma dotarcia do społeczeństwa bardziej niż organizowane jeszcze w 2011 przez MSZ Forum Współpracy Rozwojowej (choćby przez to, że forum organizowane było w Warszawie, stwarzało barierę odległości dla osób zainteresowanych). Część działań umieszczono na specjalnie przygotowanej stronie internetowej - Zob. http://fed.home.pl/teg/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=11&Itemid=178, dostęp: 02.10.2014.

TABLA 2. Zestawienie wybranych projektów z zakresu edukacji globalnej, zrealizowanych przez organizacje pozarządowe w latach 2005-2012. Opracowanie własne na podstawie danych MSZ – kontynuacja

Rok	Organizacja pozarządowa	Tytuł projektu
2008	Instytut Globalnej Odpowiedzialności	Młodzieżowe Inicjatywy Globalnej Odpowiedzialności
		Poradnik „Jak rzetelnie informować o krajach Południa”
	Małopolskie Towarzystwo Oświatowe	Moja woda, wspólna woda
	Salezjański Wolontariat Misyjny Młodzi Światu	Wybrane problemy rozwoju na świecie na podstawie Milenijnych Celów Rozwoju. Szkolenia dla wolontariuszy
		Opowieści znad rzeki Zambezi – publikacja książki z bajkami z Zambii
2009	Fundacja „Afryka Inaczej”	Poradnik „Jak mówić polskim dzieciom o dziejach Afryki”
	Fundacja HUMAN PROJECT	Ziemia da się lubić!
	Fundacja Partners Polska	Klub Ambasadorów Rozwoju
2010	Fundacja Edukacji Międzykulturowej	„Pojazdy znane i nieznanne” - książka edukacyjna o warunkach życia na świecie
	Pallotyńska Fundacja Misyjna Salvatti.pl	Kampania informacyjna – Sytuacja dzieci w Rwandzie w kontekście Milenijnych Celów Rozwoju, a w szczególności walki z analfabetyzmem i zapewnieniu wszystkim dzieciom edukacji podstawowej
	Stowarzyszenie „Jeden Świat”	Twórczość i edukacja - Tydzień Edukacji Globalnej 2010 w Poznaniu
2011	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, Kraków	Kampania WYŻYWIĆ ŚWIAT - upowszechnianie wiedzy na temat głodu na świecie i suwerenności żywnościowej
	Stowarzyszenie Doradców Gospodarczych Pro-Akademia	Zwiększenie świadomości polskiego społeczeństwa w zakresie wpływu Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej na sytuację społeczno-ekonomiczną Afryki Subsaharyjskiej
	Fundacja Mediów Społecznie Zaangażowanych - HumanDoc	II Międzynarodowy Festiwal Filmowy HumanDOC „Globalny rozwój w kinie”
	Fundacja Kultury Chrześcijańskiej ZNAK	Globalnie-Odpowiedzialnie. Zajęcia edukacyjne dla nauczycieli i młodzieży
2012	Fundacja „Afryka Inaczej”	Afryka jak z bajki
	Fundacja Ekonomiczna Polska - Afryka Wschodnia	Magia piłki, magia Afryki - łączy nas futbol!
	Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej	Edukacja globalna w warszawskich autobusach i metrze

PODSUMOWANIE

Przedstawienie różnorodności działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe w edukacji globalnej pokazuje dynamikę rozwoju tej dziedziny w Polsce. Poszukiwanie rozwiązań i pomysłów na społeczną edukację w tym zakresie wynika z wielu aspektów.

Jedną z zasadniczych kwestii jest koordynacja działań przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Pytanie o to, czy MSZ jest właściwym resortem dla sprawowania pieczy nad

tematyką edukacji globalnej jest zasadne nie tylko ze względu na konieczność zwiększenia działań, ale także - a nawet przede wszystkim - rekomendacje dotyczące strategicznego planowania edukacji globalnej (w tym uwzględniając reformę szkolnictwa). (O'Loughlin, Wegimont, 2009: 52).

Zmiany w koordynacji działań, uzasadnione w przypadku reform związanych z edukacją, pozwoliłyby zachować dotychczasową współpracę MSZ- MEN, a jednocześnie ukierunkowałyby działalność w zakresie edukacji globalnej na stricte edukacyjną (a także bardziej ujednoliconą i usystematyzowaną), nie ograniczając jednocześnie działalności organizacji pozarządowych. Co więcej, NGO-sy mogłyby nie tylko prowadzić projekty kierowane do szerokiego grona odbiorców (akcje ogólnospołeczne, w tym we współpracy ze środkami masowego przekazu), ale stanowić bazę niewątpliwych ekspertów wykorzystywanych do prowadzenia zajęć w szkołach. W gronie NGO już powstało przecież szereg ciekawych scenariuszy do zajęć, rekomendowanych jako baza wyjściowa dla nauczycieli.

Tego typu rozwiązanie nie wpłynęłoby także negatywnie na, niedający się ukryć, a nielubiany i często krytykowany przez organizacje, aspekt polityczny. Należy pamiętać, że oprócz idei tworzenia globalnego społeczeństwa, dla struktur rządowych istotne jest także zdobywanie społecznego poparcia dla działań podejmowanych przez Polskę w obszarze współpracy rozwojowej, w tym głównie zwiększanie środków finansowych. Utrzymanie wysokiego poparcia (patrz początek tekstu) oraz jego uzasadnienia (powinniśmy pomagać, bo to nasz moralny obowiązek oraz dlatego, że kiedyś pomagano nam - TNS Polska, 2012: 10) są ściśle związane z poziomem społecznej świadomości. Ta w dużym stopniu wynika z prowadzonych działań edukacyjnych, przekłada się także na zwiększenie aktywności Polaków w obszarze pomocy dla krajów rozwijających się⁸.

Dla organizacji pozarządowych kwestia, jak uczyć Polaków zrozumienia globalnych realiów stała się jednym z największych wyzwań. Nie ulega wątpliwości, że działania organizacji w dużym stopniu zależą od stopnia ich profesjonalizacji, w tym od możliwości i umiejętności organizacyjnych (np. zasoby kadrowe, pozyskiwanie partnerów) oraz marketingowych - dążenie do tego, by kształtować zachowania i postawy społeczne, wykorzystując techniki manipulacji, są nieodzownym elementem komunikowania społecznego w edukacji (Wróbel, 2006: 252).

Nie bez znaczenia jest także aspekt finansowy. Nakłady MSZ na edukację globalną co prawda wzrosły w ostatnich latach⁹, ale część przeznaczana w procedurze regrantinowej FED (oraz zasady konkursu) powodują, że organizacja może ubiegać się o dotację rządu od 20.000 do 25.000 zł¹⁰, co daje ograniczone możliwości re-

8 Ciekawe jest to, że edukacja globalna dotyczy głównie Afryki i jej problemów, podczas gdy zgodnie z koncepcją MSZ Polską marką w pomocy rozwojowej ma być przede wszystkim realizacja idei Partnerstwa Wschodniego. Docelowo MSZ ma przeznaczać na ten cel 60% środków wygospodarowanych na dwustronną współpracę rozwojową. Partnerstwo Wschodnie to idea zbliżenia do UE sześciu krajów Europy Wschodniej: Armenii, Azerbejdżanu, Gruzji, Mołdawii, Białorusi i Ukrainy.

9 Z ok.200 tys. zł w 2005 do ok.3,5 mln zł w 2009.

10 Tak było np. w 2014 roku w konkursie regrantinowym dla NGO, przy czym jedna organizacja mogła złożyć maksymalnie dwa wnioski konkursowe. Źródło: „Edukacja globalna-2014. Regranting. Regulamin uczestnictwa w konkursie grantowym, FED, Warszawa 2014, s. 1.

alizacji poszczególnych inicjatyw. Podobnie zresztą jest z występującym i podkreślanym przez organizacje brakiem wsparcia instytucjonalnego dla NGO, co - ich zdaniem - ogranicza możliwości podejmowania działań pomocowych i edukacyjnych, także w kontekście szukania źródeł finansowania innych niż MSZ¹¹. Kwestia ta stała się jedną z rekomendacji zawartych we wspomnianym już raporcie międzynarodowych ekspertów na temat edukacji globalnej w Polsce – zalecono wspieranie inicjatyw sektora obywatelskiego, w tym także poprzez udzielanie im wsparcia przy staraniu się o dofinansowywanie działań z innych źródeł niż rządowe. (O’Loughlin, Wegimont, 2009: 56). Tylko przy silnym wsparciu organizacji, popartym dobrą, międzyresortową współpracą podmiotów mających doświadczenie w obszarze edukacji globalnej, Polska może wpisać się w definicję edukacji globalnej, zawartej w „Deklaracji z Maastricht”:

Edukacja globalna otwiera ludziom oczy i umysły na świat oraz uświadamia im konieczność podejmowania działań na rzecz upowszechnienia sprawiedliwości, równości i praw człowieka dla wszystkich¹².

LITERATURA:

1. Bagiński P., Czaplicka K., Szczyciński J., Międzynarodowa współpraca na rzecz rozwoju, Warszawa 2009.
2. Chapliy N., Kilka myśli o edukacji w epoce globalizmu, w: Edukacja społeczeństwa w XXI wieku, red. S.Kunikowski, A.Kryniecka-Piotrak, Wydawnictwo tCHU, Warszawa 2009.
3. Edukacja globalna w programie polskiej współpracy rozwojowej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa 2012.
4. Jak mówić o większości świata?, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, Warszawa 2008.
5. O’Loughlin E., Wegimont L., Edukacja globalna w Polsce, Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz GENE, Warszawa 2009.
6. Polacy o pomocy rozwojowej. Wyniki badania TNS Polska dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych, TNS Polska, Warszawa 2012.
7. Polska współpraca na rzecz rozwoju. Raport roczny 2004, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa 2005.
8. Porozumienie w sprawie wspierania rozwoju edukacji globalnej w Polsce, MSZ, MEN, GZ, Warszawa 2011.
9. Proczek M., Polska pomoc rozwojowa w: Pomoc rozwojowa dla krajów rozwijających się na przełomie XX i XXI wieku, red. E. Latoszek, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2010.
10. Wróbel A., Wybrane techniki manipulacji jako elementy komunikacji perswazyjnej, w: Komunikowanie społeczne w edukacji, red. W. Maliszewski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.

¹¹ Zob. „Edukacja globalna, zwiększenie roli Parlamentu oraz wsparcie instytucjonalne dla NGO kluczem do efektywniejszej współpracy rozwojowej – panel Grupy Zagranica na 10-lecie działalności”, <http://www.zagranica.org.pl/aktualnosci/edukacja-globalna-zwiekszenie-roli-parlamentu-oraz-wsparcie-instytucjonalne-dla-ngo>, dostęp: 02.10.2014.

¹² Zob. Edukacja globalna w Polsce, http://www.edulandia.pl/edukacja/1,101865,7527506,edukacja_globalna_w_polsce.html, dostęp: 02.10.2014.